

За рішенням керівництва медичної організації або етичним міркуванням деякі ЕПМЗ можуть бути закриті від пацієнта. При цьому відповідальність за дотримання конституційних прав пацієнта покладається на керівництво медичної організації.

✎ Підводячи підсумок результатів дослідження, вважаємо, що впровадження ЕПМЗ «Вєркапа» сприяє суттєвому підвищенню якості та оперативності надання медичної допомоги хворим на ГПМК в умовах ангіоневрологічного відділення ВМКЦ ПР. Інформатизація лікувально-реабілітаційних та профілактичних заходів повинна постійно удосконалюватися у взаємодії з фахівцями з медичних інформаційних технологій та ангіоневрологами, реаніматологами, ангіохірургами, нейрохірургами, кардіологами і іншими медичними фахівцями. Таким чином, проблема ГПМК – це міждисциплінарна проблема, і її вирішення потребує сумісного зусилля лікарів всіх фахів і в цілому всього українського суспільства.

Література.

1. Тещук В.Й. Врахування закордонного досвіду при формуванні механізмів управління системою надання спеціалізованої ангіоневрологічної допомоги жителям Одещини // Актуальні проблеми державного управління (Збірник наукових праць). – 2007. – Випуск 1 (29). – С. 208-214.
2. Тещук В.Й., Кутковець С.Л., Тещук В.В., та ін. Створення механізмів управління системою надання спеціалізованої ангіоневрологічної допомоги жителям Одещини // Актуальні проблеми державного управління (Збірник наукових праць). – Одеса. – ОРІДУ НАДУ при Президентіві України. – В.3 (35). – № 3. – 2008 р. – С. 355-363.
3. Реброва О.Ю. Информатика в ангионеврологии // В кн. «Очерки ангионеврологии». Під ред. члена-кор. РАНН З.А. Суслиної М.: Атмосфера, 2005, с. 346-359;
4. Колчин Р.В., Тещук В.И. Применение математических моделей обработки медицинской диагностической информации в медицинских информационных системах // Актуальні проблеми транспортної медицини (Науковий журнал). № 2(24) – Одеса: 2011, – С.135-138.
5. Колчин Р.В., Тещук В.И. Электронная карта пациента, котрий переніс гостре порушення мозкового кровообігу // Свідоцтво про раціоналізаторську пропозицію № 2 від 13.07.2011 р. Військовий інститут ОНПУ.

УДК 342.716:347.176

Ольга Тимошек

ПРОБЛЕМАТИКА ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ З МІЖНАРОДНОЮ В АСПЕКТІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ІНОЗЕМЦІВ

У статті проаналізовано закріплення захисту прав та свобод іноземців за законодавством України, та

в міжнародному законодавстві. Шляхи вдосконалення вітчизняного законодавства стосовно захисту іноземних громадян на території України. Досліджено основні аспекти аналізу функціонування конституційного механізму захисту прав та свобод іноземців як з точки зору висвітлення його теоретичного змісту, так і проблем практичного забезпечення захисту прав і свобод іноземних громадян в Україні.

Ключові слова: іноземці, захист прав та свобод іноземців, права та свободи, правова система.

✎ Права та свободи іноземців в Україні повинні бути під захистом держави та закону. Впродовж перших десяти років незалежності Україна зробила великі зусилля у розбудові системи захисту прав та свобод іноземних громадян.

Україна прагнула відобразити в національному законодавстві норми загальної Декларації прав людини, Конвенції про захист прав і основних свобод людини, Міжнародних пактів про економічні, соціальні і культурні права, про громадські і політичні права, Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості і дискримінації на основі релігії та переконань, а також інші міжнародно-правові документи щодо прав людини. Після проголошення незалежності це було найперше і найголовніше завдання молодій Українській державі [1, с. 16].

✎ Конституція України 1996 р. стала взірцем сучасного конституціоналізму з питань прав і свобод людини і громадянина. Вона визначила якісно новий, сучасний статус людини і громадянина та зокрема іноземців в Україні.

Було прийнято Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 р., новий Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. та низку інших законів відносно іноземних громадян.

✎ Метою статті є аналіз закріплення захисту прав та свобод іноземців в законодавстві України, та законодавстві зарубіжних країн. Шляхи вдосконалення вітчизняного законодавства стосовно захисту іноземних громадян на території України.

✎ Проблематиці захисту прав та свобод іноземних громадян в Україні у науковій літературі приділено недостатньо уваги. Загалом проблематика взаємодії національної правової системи з міжнародною в аспекті захисту прав і свобод іноземців вже ставала предметом уваги вітчизняних юристів. В цьому плані слід згадати, насамперед, дослідження М. Антоновича: «Імплементация норм міжнародного права щодо прав людини у правове регулювання в Україні» (1996), «Права людини та їх захист» (2001), «Україна в міжнародній системі захисту прав людини» (2007). З точки зору розвитку національного конституційного права та конституційного права зарубіжних країн, дану тему змістовно розкриває А. Георгіца. Крім вищезазначених імен, зазначена проблема в деякій мірі піднімається й аналізується в роботах: В. Бестчасного, С. Бостана, Н. Шукліної, В. Шаповала, А. Колодія, О. Зайчука, М. Горшенєвої, О. Журавки, О. Карпенка, О. Кирпичова, В. Ковалю, В. Ріяки, М. Малишка, Р. Мартинюка, Л. Міхневич та ін.

Однак, з нашої точки зору, сьогодні в умовах, коли перед законодавцем стоїть питання не просто закріпити, а й створити дієвий механізм захисту конституційних прав та свобод іноземних громадян в Україні, має викликати більш значний інтерес вітчизняних науковців та стати предметом самостійних досліджень.

На сьогодні в Україні, як уже зазначалося, права та свободи іноземних громадян закріплені в Конституції України, інших законодавчих актах. Основні джерела інформації є: закони України, постанови Кабінету Міністрів України, відповідних міністерств, місцевих органів влади.

На законодавчому рівні почало зближення з міжнародними стандартами. Разом з тим в Україні продовжують порушуватися загальновизнані норми і принципи міжнародного права, які відносяться до прав іноземних громадян. Практика діяльності Верховної Ради у цій сфері свідчить, що законодавчі реформи здійснюються повільно і недостатньо послідовно. На жаль, в Україні як законодавча, так і правозастосовча практика з питань захисту прав іноземців, не відповідають високим вимогам міжнародно-правових стандартів [2, с.437].

Суттєво вплинуло на подальший розвиток прав і свобод іноземців в Україні її прийняття 9 листопада 1995 р. у члени Ради Європи. Україна, ставши членом цієї організації, приєдналася до великої кількості багатосторонніх європейських конвенцій у галузі прав і свобод людини та взяла на себе конкретні зобов'язання щодо імплементації їх норм у національне законодавство, насамперед, щодо захисту прав людини. Крім цього, членство в Раді Європи стимулювало процес підготовки і прийняття Конституції – основного Закону нової демократичної держави. У 1997 р. Україною було ратифіковано Конвенцію про захист прав і основних свобод людини [3, с. 75].

Особливе значення щодо забезпечення захисту прав та свобод іноземних громадян мають міжнародні багатосторонні та двосторонні угоди. Серед них: а) багатосторонні угоди, що стосуються найбільш небезпечних посягань на цінності, що охороняються міжнародним правом; б) двосторонні та багатосторонні угоди з надання правової допомоги [1, с.17].

Але наявність цих документів не вирішує проблеми юридичного забезпечення захисту прав іноземців в Україні. Для цього потрібна імплементація міжнародно-правових норм в українське законодавство. Україна активню діє на міжнародному рівні в ООН і ОБСЄ та повинна подбати про створення ефективного механізму застосування міжнародних норм щодо захисту прав та свобод іноземних громадян у своєму внутрішньому законодавстві, провести гармонізацію внутрішнього законодавства з міжнародними стандартами захисту прав людини, налагодити взаємозв'язок з новими структурами в цій галузі [4, с. 440].

Ідеться про те, що захист прав і свобод іноземців не може розглядатись відособлено від законотворчого та законодавчого процесів. В цьому сенсі не менш значущими ніж проблеми забезпечення функціонування окремих органів державної влади, що виконують правозахисні функції, є питання розвитку сучасної системи законодавства в контексті захисту прав іноземців в Україні.

Як правило, визначаючи основні напрями законодавчої роботи щодо створення нормативних основ забезпечення захисту прав і свобод іноземних громадян в Україні, основна увага акцентується на вдосконаленні окремих галузей законодавства (адміністративного, цивільного, кримінального тощо). Тому зараз ми звернемося до дещо іншого аспекту. Ідеться про те, що серйозною проблемою вітчизняного законодавства в галузі прав іноземців є навіть не так відсутність тих чи інших законів, нормативно-правових актів, як відсутність ознак системності в самій законодавчій діяльності.

У цьому сенсі, на наше глибоке переконання, важливим кроком на шляху забезпечення законодавчої діяльності щодо прав іноземців буде, перш за все, прийняття Закону України «Про закони і законодавчу діяльність», спрямованого безпосередньо на визначення місця та посилення значення закону в системі нормативно-правових актів, упорядкування та підвищення якості, стабільності законів, законодавчої діяльності і на цій основі зміцнення режиму законності та правопорядку, на забезпечення та захист прав і свобод іноземних громадян в Україні [5, с. 7–8].

Водночас, говорячи про фактори, що стимулюють законодавчу роботу в Україні у напрямі її вдосконалення у галузі забезпечення та захисту прав іноземців, необхідно згадати й такий чинник, як задеклароване Україною на найвищому державному рівні прагнення до її Євроінтеграції. Тут варто звернутись до Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу, яка була затверджена Законом України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу» 21 листопада 2002 року [5]. Загальнодержавна програма – це комплекс взаємопов'язаних завдань з адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу, спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної правової системи України, шляхом удосконалення нормотворчої діяльності органів державної влади та запровадження єдиної системи планування, координації та контролю роботи з адаптації законодавства [7, с. 16].

До речі, серед останніх кроків, зроблених вітчизняним законодавцем на шляху до забезпечення в Україні європейських стандартів захисту прав і свобод іноземців, стала ратифікація низки визнаних у міжнародному праві актів. Зокрема, можна згадати прийняття Законів України «Про ратифікацію Європейської угоди про осіб, які беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини» від 23 червня 2004 року [1, с. 17]. «Про ратифікацію Протоколів №12 та №14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» від 9 лютого 2006 року [5, с. 9].

Втім, чи не найбільше значення, на наш погляд, мало прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року, яким було врегульовано відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконувати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України, а також зроблено реальний крок щодо усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї. Нагадаємо, що відповідно до ст. 46 Конвенції рішення Європейського суду з прав людини є обов'язковими для виконання Україною. Тому суттєвим кроком вітчизняного законодавця стало встановлення норм, які гарантують, перш за все, доступність судових рішень. Зокрема, як зазначається в ст. 4 Закону, протягом трьох днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного органу представництва готує та надсилає для опублікування в газетах «Урядовий кур'єр» і «Голос України» стислий виклад Рішення українською мовою [8, с. 114–115].

В процесі розвитку правової системи міжнародного захисту прав та свобод іноземних громадян були розроблені відповідні стандарти. Згідно з Резолюцією Генеральної асамблеї ООН № 41/120 від 04.12.1986р., внутрішньодержавні законодавчі акти з прав людини

мають узгоджуватись з існуючим зводом міжнародно-правових норм, бути достатньо чіткими, передбачати реальні та ефективні механізми здійснення захисту прав іноземних громадян і користуватися широкою міжнародною підтримкою [8, с. 115–117].

Країни, які є членами Організації Об'єднаних Націй, покладають на себе зобов'язання по втіленню основних положень підписаних ними міжнародних договорів з питань охорони і захисту прав людини. На них покладаються зобов'язання щодо надання особам, які постраждали внаслідок порушення тих чи інших прав і свобод, цілого комплексу засобів по відновленню порушених прав. Згідно з Пактом про громадянські та політичні права, кожна держава – учасник Пакту зобов'язується забезпечити будь-кому ефективні засоби правового захисту. Питання засобів і механізмів захисту прав іноземних громадян самостійно регулюються правовою системою кожної держави і обумовлені різними факторами: рівнем розвитку демократії, суспільного ладу, історичних традицій тощо [9, с. 72–81].

Крім цього, держави – учасники міжнародних угод з прав людини повинні брати активну участь у всіх міжнародних заходах, пов'язаних із захистом прав людини, а саме: розробляти і приймати міжнародні договори та інші документи про права людини; неухильно їх виконувати у власній країні, сприяти їх здійсненню в інших країнах; здійснювати міжнародний контроль за виконанням міжнародних норм про захист прав людини тощо. Таким чином, співробітництво держав в галузі охорони і захисту прав людини спрямовано в кінцевому рахунку на забезпечення найбільш повного і всебічного забезпечення цих прав і свобод в національному законодавстві і на практиці [5, с. 9].

Також слід зазначити, що український омбудсмен наділений повноваженнями та компетенцією, що не відрізняється від повноважень більшості омбудсменів світу. Проте деякі омбудсмени мають значно ширші повноваження. Наприклад, речник громадянських прав Республіки Польща може виступати в адміністративному та цивільному процесі на правах прокурора, а омбудсмен Швеції — розпочинати кримінальну справу проти будь-якої посадової особи в межах своєї юрисдикції, якщо, на його думку, для цього є вагомі підстави. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини таких повноважень не має [8, с.117].

Дослідивши основні аспекти аналізу функціонування конституційного механізму захисту прав та свобод іноземців як з точки зору висвітлення його теоретичного змісту, так і проблем практичного забезпечення захисту прав і свобод іноземних громадян в Україні, ми вже наголошували, що на сьогодні фіксуємо процес вдосконалення як юридичного забезпечення тих чи інших груп загальної системи прав людини, так і реформування системи органів державної влади та становлення інститутів громадянського суспільства, які покликані здійснювати захист прав людини. У цьому плані одним з найактуальніших завдань, що постали перед Україною щодо практичного забезпечення захисту прав іноземців, є на нашу думку, процес удосконалення законодавства, розробки та прийняття низки нормативно-правових актів, які повинні чітко закріпити конституційні здобутки та завершити процес формування юридичних основ системного забезпечення прав людини в Україні.

Незважаючи на те, що в Україні прийнято демократичне законодавство в сфері прав іноземців, соціально-економічна криза, падіння загального рівня культури і моралі перешкоджають формуванню ефективних ме-

ханізмів захисту прав іноземних громадян. Водночас недоцільно вести мову тільки про негативні моменти у реалізації і захисті прав іноземців в сучасній Україні. Україна обрала шлях соціальної, правової державності, що пов'язано з верховенством закону, забезпеченням прав і свобод людини і громадянина, створенням надійного механізму їхнього захисту, базовими цінностями, що закріплені в Конституції України. А це дає підстави для впевненості в тому, що основою демократичної трансформації українського суспільства стане вільна людина зі своїми потребами і законними інтересами [1, с. 18].

На основі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

В Україні в цілому має місце нормативне закріплення та забезпечення прав і свобод іноземних громадян. Воно знаходить своє нормативно-правове відображення на: а) конституційному рівні (в Конституції України); б) законодавчому рівні (в законах України); в) підзаконному рівні (в актах Президента України, Кабінету Міністрів України тощо).

Проте деякі права і свободи, передбачені Основним Законом України, з метою їх належного утвердження та забезпечення, потребують нормативного вдосконалення свого наявного відображення на законодавчому та підзаконному рівнях щодо захисту прав та свобод іноземних громадян.

Література.

1. Давидова М.В. Автореф. дис.. канд. політ. наук: 23.00.02 Миколаївський державний гуманітарний університет ім. П. Могили – Миколаїв, 2004. – 16-19 с. – укр.
2. Кушніренко О.Г., Слінько Т.М. Права і свободи людини і громадянина: Підручник – Х. 2001. – 437 с.
3. Соловійов О.В. Поняття цивільних прав і обов'язків п.1 ст. 26 Конвенції про захист прав і основних свобод людини // Бюлетень Міністерства юстиції України –№2 – 2005 . – 75–77 с.
4. Богачова Л.Л. Тенденції розвитку національного законодавства і проблема прав людини // Права людини і права держава. – Х., 1998. – 440 с.
5. Пушкіна О.В. Автореф. дис.. докт. юрид. наук: 23.00.02 Національний університет «Острозька академія» – Острогоз, 2008. – 7–9 с.
6. Бойко А. Про деякі фактори, що детермінують корупцію // Збірник статей II міжрегіональної науково – практичної конференції Концепція формування законодавства України – Запоріжжя. – 1997. – 172 с.
7. Анісімова М. Ф. Зобов'язання України щодо прав людини у зв'язку зі вступом до Ради Європи: Автореф. дис. к.ю.н.: 12.00.11 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001. – 16 с.
8. Антонович М. М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини. – К.: Видавничий дім «KM Academia», 2000. – 114–117 с.
9. Герасимов Р. Про зобов'язання держави щодо захисту прав іноземців, їх співвідношення з інститутом дипломатичного захисту і категорією прав людини // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 4(35). – 72–81 с.